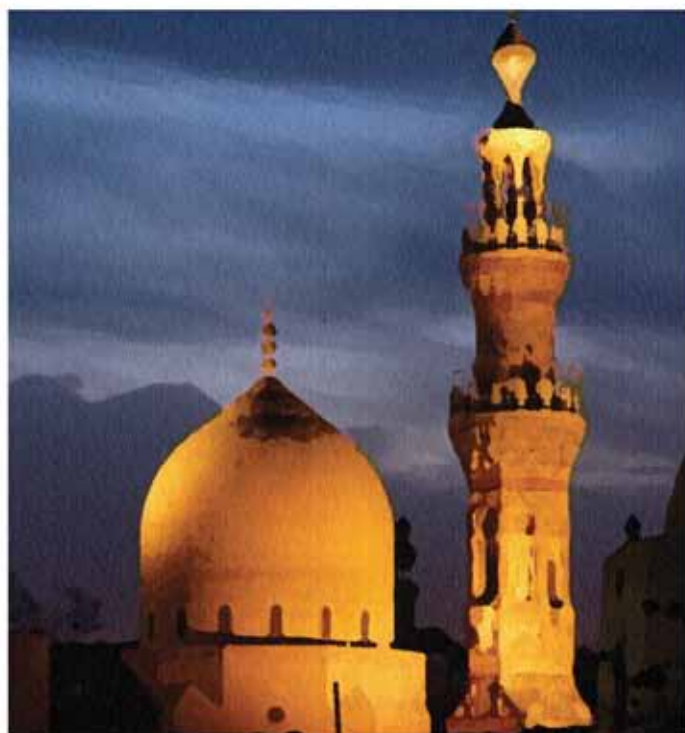

LAWRENCE DURRELL

MOUNTOLIVE

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ 3

ROMAN

Çeviri: ÜLKER İNCE

❤️
CAN

5.
BASKI

LAWRENCE DURRELL

MOUNTOLIVE

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ 3

The Alexandria Quartet: Mountolive, Lawrence Durrell

© 1985, Lawrence Durrell

© 1989, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1989

5. basım: Temmuz 2014, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-510-459-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

LAWRENCE DURRELL

MOUNTOLIVE

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ 3

ROMAN

1984 AZRA ERHAT ÇEVİRİ ÖDÜLÜ

İngilizce aslından çeviren

Ülker İnce

Lawrence Durrell'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Justine / İskenderiye Dörtlüsü 1, 1984

Balthazar / İskenderiye Dörtlüsü 2, 1984

Clea / İskenderiye Dörtlüsü 4, 1985

Monsieur / Avignon Beşlisi 1, 1995

Livia / Avignon Beşlisi 2, 1995

Constance / Avignon Beşlisi 3, 1996

Sebastian / Avignon Beşlisi 4, 1996

Quinx / Avignon Beşlisi 5, 1998

Kara Defter, 1997

Karanlık Labirent, 2007

Kıbrıs'ın Acı Limonları, 2007

LAWRENCE DURRELL, 1912'de Hindistan'da doğdu. Genç yaşta İngiltere'ye gelerek dışişleri bakanlığında ve Kıbrıs'ta görev yaptı. Hindistan'da Hint ve Tibet kültürünü, dinlerini ve mistik atmosferlerini yakından tanıdı. Kıbrıs'taki görevi ise, ona başta Mısır olmak üzere Akdeniz ülkelerinin uzun geçmişi, inanışları, gizemle gerçeğin birbirine örüldüğü yaşam biçimleriyle tanışma fırsatını verdi. Bu bilgi ve birikimler, Eskiçağ'ın belli başlı kültür merkezi İskenderiye ve Akdeniz'in öteki ucunda, Ortaçağ Avrupa'sını karanlığa boğan kilise egemenliğinin başkenti Avignon ortamında yüzyılımızın en çarpıcı romanlarını hayata geçirmesini sağladı: *İskenderiye Dörtlüsü* ve *Avignon Beşlisi*. Durrell, 1990'da öldü.

ÜLKER İNCE, Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak İngilizce ve çeviri dersleri verdi. Daha sonra 1989-2000 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ders verdi. Bu arada Can Yayınları ve Telos Yayıncılık'ta yayın yönetmenliği yaptı. Bugüne değin yirmiden fazla çevirisi yayımlandı. 1985'te, Lawrence Durrell'dan yaptığı *İskenderiye Dörtlüsü* çevirisiyle *Yazko Çeviri* dergisinin Azra Erhat Çeviri Ödülü'ne layık görüldü.

Çevirmenin notu

1984-85 yıllarında ilk baskıları yapılan *İskenderiye Dörtlüsü*'nün dört kitabı (*Justine, Balthazar, Mountolive, Clea*) neredeyse çeyrek yüzyıldır yeni baskılara devam ediyor. Bu arada benim aklımın bir köşesinde bu çevirileri hep yeniden gözden geçirme düşüncesi vardı çünkü bana göre hiçbir çeviri süreci hiçbir zaman tamamlanmaz, bitmez. Her zaman aklınıza başka çeviri seçenekleri gelir. Aslında bütün çevirilerimi her baskıda yeniden çevirmek isterdim! İşte sonunda bu düşünce mi bir oranda bu çevirilere uyguladım. "Bir oranda" diyorum çünkü kitapları sil baştan yeniden çevirmediğim, çeviri metin üzerinde bazı değişiklikler yaptım yalnızca. Bir başka sefere bu değişikliklerden de memnun kalmaz, onları da değiştirmek istersem hiç şaşmayacağım. Ne yapalım, çeviri böyledir, yapboz gibi bir şey.

Öte yandan, daha önceki baskıları okuyan okurlar için, düzeltmelerin sayısının pek fazla olmadığını belirtmem gerekiyor. Durrel'in romanlarının dili hayli zor, iç içe geçmiş düşüncelerin, karmaşık duyguların, benzersiz doğa görünümlerinin, iç içe geçmiş özgün öğretilmelerle, hiç alışılmamış, yadırgatıcı niteliklemlerle, benzetmelerle dile getirildiği uzun ve karmaşık cümlelerin sayısı romanlarında çok fazla. Bu özelliklerine karşın yazıldığı dilde okunup anlaşılabilir bu tür metin parçacıklarını, aynı derecede okunur ve anlaşılır halde aktarmak için zamanında zaten Türkçeye uyarlama çabasını göstermiştir. Ancak o günkü "yazara sadakat" anlayışının yetersizliğinden dolayı yapmadığım ama bugünkü çeviri anlayışım, bilgi ve dene-

yim birikimime göre gerekli gördüğüm bazı uyarlamaları şimdi yaptım. Çeviriyi daha rahat okunur hale getirmeye çalıştım.

Umarım bir yeri düzeltirken başka yeri bozmamış ve çevirinin tadını kaçırmamışım.

ÜLKER İNCE
İstanbul, 2012

Claude'a

Justine ile *Balthazar*'ın “ana baba-bir kardeşi, bir dörötlünün üçüncü cildi olan” bu kitapta yer alan bütün kişiler, bütün oluntular tam anlamıyla düşseldir. Çağdaş Ortadoğı tarihine, Diplomatlık Hizmetleri personel düzenine pek bağı kalmadığım zamanlar oldu, gerekli gördüğüm yerlerde bir romancının kayıtsız kalma hakkını kullandım. Trafalgar Meydanı'nın çıplaklığını yumuşatmak için birkaç karaağaç ekleyerek orayı güzelleştirdim.

*Honi soit qui mal y pense.*¹

1. (Fr.) Kötü düşünen utansın. (Ç.N.)

Düş bir kez dağılıp yok olduktan sonra insan eski sağlam kafa düzenine kavuşabilseydi olay pek de önemli olmayacaktı – zihinsel suç işlemenin öyküsüdür bu. Herkes çok iyi bilir de hiç kimse bundan rahatsız olmaz. Ama ne yazık! Bazen biri çıkar, işi biraz daha ileriye götürür. Acaba, diye merak ediyor insan, acaba böylesine ululanmış soyut biçimiyle bile insanı böylesine derinden sarsan bir düş bir de gerçekleşirse, neler olmaz? Lanetli kuruntu dirilir, onun var olması bir suçtur.

D. A. F. DE SADE, *Justine*

*Il faut que le roman raconte*¹
STENDHAL

1. (Fr.) Bir roman, bir hikâye anlatmalı. (Y.N.)

I

Geleceđi son derece parlak küçük bir görevli olarak Arapçasını ilerletmek üzere bir yıllığına Mısır'a gönderilmişti; orada ilk diplomatik görevine atanmayı beklerken kendisini bir tür yazıcı sıfatıyla Yüksek Komisyon'da çalışırken buldu; ama ilerideki görevinin tam anlamıyla ayırında, sanki elçiliğın genç bir sekreteriymiş gibi davranıyordu. Ancak şu sıralar çekingen davranmak her zamankinden daha zordu çünkü balık avı çok heyecanlı olmaya başlamıştı.

Zaten kırışmış olan tenis pantolonunun, kolejli ceketinin daha da kırışmasına, taban tahtalarının arasından taşan sintine suyunun bembeyaz lastik ayakkabılarının burnunu kara bir yama gibi lekelemesine gerçekten de hiç aldırdığı yoktu. İnsan Mısır'da hep böyle kendisini koyverirdi. Kendisine şans eseri verilmiş olan tanıtma mektubuma bir teşekkür ediyordu, o mektup sayesinde İskenderiye yakınlarındaki Hosnani topraklarına, göller ağının üzerine kurumuş bu büyük eski zaman evine gelmişti. Evet.

Şu anda içinde bulunduğu altı düz sandal, dalyanın kara kamış çubuklarla işaretlenmiş av bölgesini giderek çember içine alan sandalların büyük yarı dairesinde yerini almak üzere, küçük küçük dürtüklemelerle çamurlu

suda burnunu doğuya veriyordu. Küçük sırık hareketleriyle sandallar daire olurlarken hava kararmıştı – birden her şey altın menekşe rengi zemin üzerinde yarı kabartma gibi görünmeye başladı. Leylak rengi son aydınlıkta, toprak, duvar halısı gibi koyulaştı, gölden yükselen nem dolayısıyla sağda solda su serapları titreşiyordu. İnsan, yok olmanın eşiğinde titreyen bir sabun köpüğünde bütün dünyanın yansıdığı sanısına kapılırdı. Suyun ötelelerinden gelen sesler de öyle, bir yükseliyor bir alçalıyor, saydamlaşıyordu. Kendi öksürüğü hızlı kanat çırpışlarıyla çabucak uzaklaştı. Akşam karanlığı basmıştı ama hâlâ sıcaktı, gömleği sırtına yapışıyordu. Onlara kadar ulaşan karanlığın parmakları, dev iğnedenlikler gibi, hayvan pençeleri gibi, küçük yastıklar gibi suda benek benek duran ve kıyıları sazlarla çevrili adacıkların sınırlarını koymuştu yalnızca.

Sandallar ağır ağır, dua ya da derin düşünce hızıyla ilerleyerek büyük çemberi yavaş yavaş daraltıyordu; ama aynı hızla toprak ve su da eridiği için ona hep Mareotis'in alüvyonlu sularında değil de gökyüzünde yolculuk ediyorlarmış gibi geliyordu. Görünmeyen bir yerden kazların şapırtıları duyuluyordu, bir kuş filosu acı acı bağırarak, ayaklarını halicin sularında sürükleyerek, deniz uçakları filosu gibi havalanmış, suyla göğü bir köşeden ikiye bölmüştü. Mountolive içini çekti, çenesi avucunda, bakışlarını kahverengi suya dikti. Böylesine mutlu olmaya hiç alışkın değildi. Gençlik umutsuzluk yaşadır.

Sırığı suya her daldırıpta hırıldayan tavşandudaklı küçük kardeş Naruz'un sesi arkadan geliyor, sandalın sarımsı böğründe yankılanıyordu. Melas gibi koyu çamur *flop flop* suya damlıyor, sırık iştahla ağız şapırdatıyordu. Çok güzeldi ama öyle kötü kokuyordu ki: Yine de halicin leş gibi kokularından hoşlandığını görmek çok tuhafına gitti. Ötelerden, deniz kıyısından esen rüzgârın hava

akımları zaman zaman çevrelerinde dolanıp geri çekiliyor, zihnine tazelik veriyordu. Yukarıda, güneşin sönen gözünde gümüş rengi yağmur gibi duran sivrisinek korusu vızıldamaktaydı. Değişmekte olan ışığın ağı zihnini tutuşturmuştu. Yüreğinin acelesiz atışlarını dinlerken, “Naruz, öyle mutluyum ki,” dedi. Genç oğlan utangaç, ıslıklı bir kahkahayla güldükten sonra, “Çok iyi, çok iyi,” diyerek başını önüne eğdi. “Bu daha bir şey değil. Bekle. Çemberi daraltıyoruz.” Mountolive gülümsedi. Kendi kendine bir kadının adını yinelermiş gibi, “Mısır,” dedi. “Mısır.”

Naruz, kısık, tatlı sesiyle, “Şuradaki ördekler *rusé*¹ değil, biliyor musun?” dedi. İngilizcesi kötü ve tumtu-raklıydı. “Onları kaçak avlamanın en kolay yolu, (‘Kaçak avlamak’ denir değil mi?) altlarına dalıp bacaklarından yakalamaktır. Tüfekle vurmaktan daha kolay, öyle değil mi? İstersen yarın gideriz.” Sırıgı sallarken yine hırılda-mış, içini çekmişti.

“Peki ya yılanlar?” dedi Mountolive. O gün öğleden sonra suda kocaman yılanların yüzdüğünü görmüştü.

Naruz iri omuzlarını kaldırıp kıkırdadı, “Yılan yok,” dedikten sonra bir kez daha güldü.

Mountolive yanağını sandalın pruva tahtasına dayamak için başını yana çevirdi. Gözucuyla ayakta sırik sal-layan yol arkadaşını görebiliyor, onun kıllı kollarını, elle-rini, güçlü, sıkı bacaklarını inceleyebiliyordu. Arapça ola-rak, “Biraz da ben kullanayım mı?” diye sordu. Ev sahip-lerine kendi dillerinde bir şeyler söylediği zaman onları ne kadar sevindirdiğini biliyordu. Gülümseyerek verdik-leri yanıtlar kucaklama gibi bir şeydi adeta. “Kullanayım mı, ha?”

1. (Fr.) Kurnaz. (Ç.N.)

Naruz olağanüstü güzel gözlerinin, kalın koyu sesinin yanında fazla dikkat çekmeyen çirkin gülümsemesiyle, “Olur mu hiç!” karşılığını verdi. Alnına dökülmüş kara buklelerinden terler damlıyordu. Olumsuz yanıtının kaba kaçmış olabileceği korkusuyla hemen ardından şöyle ekledi: “Karanlık basar basmaz sürek avı başlayacak. Ben neler yapmam gerektiğini biliyorum. Sen izle, balıklara bak.” Dudağının yırtık yerinin iki kıyısındaki iki küçük pembe et parçası tükürükten ıslanmıştı. İngiliz gencine sevgiyle göz kırptı.

Karanlık, hızla üstlerine çöküyor, ışık can çekişiyordu. Naruz birden haykırdı: “Tam zamanı şimdi. Şuraya bak!” Ellerini büyük bir gürültüyle çırparak suyun öteki tarafında bir yere doğru haykırmış, başını kaldırıp parmağının gösterdiği yere bakan yol arkadaşısını ürkütmüştü. “Nereye?” En uzak sandaldan atılan tüfeğin donuk patlama sesi havada yankılandı, apansız havalanan bir kuş, ufuk çizgisini ikiye bölmüştü. Öncekilerden daha ağır yükselen bu kuş –tıpkı kabuğundaki çatlaktan hafifçe görülen nar taneleri gibi– pembe bir yara halinde ilerleyerek toprakla havayı birbirinden ayırıyordu. Daha sonra pembeden ala dönüşüp birden aklaştı, suya değer değmez eriyen bir kar sağanağı halinde gölün yüzeyine indi. İki birden, “Flamingo!” diye bağırıp gülmeye başladılar. Karanlık çökmüş, görünür dünyayı silmişti.

Uzun süre derin soluklar alıp vererek gözlerinin karanlığa alışmasını beklediler. Uzaktaki sandallardan gelen sesler, gülüşmeler ta onlara kadar ulaşıyordu. Birisi, “Ya Naruz!” diye seslendi, bir kez daha yineledi: “Ya Naruz!” Naruz kıkırdamakla yetinmişti. Sonra kısa bağlamalı vuruşlarla çalınan bir darbukanın sesi duyuldu. Müziğin ritimlerini, aynı anda Mountolive’in zihni yankılıyordu. Az sonra kendi parmaklarının da tahtaya vurmaya başladığını gördü. Artık göl dipsizleşmiş, sarı ça-

mur –tarihöncesi göl çatlaklarının yumuşak çamuru ya da denize dökmek üzere Nil’in önüne katıp sürüklediği kara katran gibi çamur– görünmez olmuştu. Bütün karanlık hâlâ çamur kokuyordu. “Ya Naruz!” diye bir kez daha bağırıldı. Mountolive aralarını aç aça şu sözcükleri söyleyen büyük kardeş Nessim’in deniz rüzgârıyla taşınan sesini tanıdı: “Işıkları... yakma... zamanı... geldi.” Naruz kısa, sert bir bağırıyla karşılık verdi. El yordamıyla kibriti bulmaya çalışırken keyiften hırıltılar çıkarıyordu. Gururla, “Şimdi göreceksin,” dedi.

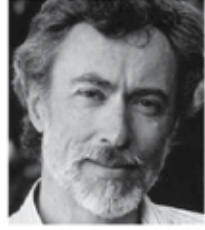
Sandalların oluşturduğu çember, dalyanın çevresinde daralmaya başladı, sıcak karanlıkta kibritler parladı, az sonra pruvalara takılı karpit lambalarında sarı titrek çiçekler açtı, parlaklaşmadan önce yalpalayan ışıklar sırayı bozmuş olanların düzeltmelerine olanak sağlamıştı. Naruz özür dileyerek konuğunun üstünden eğilip elleriyle pruvayı araştırdı. O böyle eğilmiş lastik tüpü yoklar, lambanın karpit taşlarıyla dolu bakalit kutusunu sallarken, Mountolive onun güçlü gövdesinin ter kokusunu duyuyordu. Naruz bir düğmeyi çevirip kibriti çaktıktan sonra bir anda oturdukları yeri koyu dumanlar sardı, soluklarını tuttular ama dumanlar çarçabuk dağıldı. Aşağıda göl suyu koskoca renkli bir kristal gibi yarım daire biçiminde ışımıştı. Şaşkın, meraklı, hatta belki de sevinçli bir halde kaçışan, yeniden toplaşan balıkların imgelerini sihirli bir lamba gibi pırıl pırıl yansıtıyordu. Naruz soluğunu sertçe dışarı vererek yerine döndü. “Aşağı bak,” diye üsteledikten sonra, “sakın başını yukarı kaldırma,” diye ekledi. Bu son öğüdü anlamamış olan Mountolive ona sormak üzere başını çevirdiğinde o, “Başına bir palto ört. Yalçıpkınları balık gördüler mi çılgına dönerler ama gözleri gece iyi görmez. Geçen kez yanağımı yardırdım; Sobhi bir gözünden oldu. Yüz ileri, aşağı doğru duracaksın,” dedi.

Mountolive kendine söyleneni yaparak oraya uzandı, lamba ışığının kıpır kıpır havuzcuğunun üstünde yüzüyordu; havuzcuğun dibinde çamur değil, eşsiz bir kristal vardı, içinde su kaplumbağaları, kurbağalar, kaygan balıklar –yukarıdaki dünyanın bu saygısızca konuklğundan rahatları kaçan yaratıklar– kaynaşıyordu. Sal, sendeleyerek yeniden hareket ederken, soğuk sintine suyu, ayağının başparmaklarına kadar yükselmişti. Gözucuyla ışıklardan oluşan büyük yarım dairenin, çiçek zincirinin, daha büyük bir hızla kapandığını görebiliyordu; sanki sandallara yön ve tempo vermek isteyen bir davulun sesi, bir türkü duyuldu; yumuşak, hüznü ama buyurgandı. Bir kez daha dönen sandalın sarsıntısının belkemiğinde yankılanışını duydu. Bu duyumları şimdiye kadar tanıdığı hiçbir şeye benzemiyordu, yepyenydi.

Su koyulaşmış, yoğunlaşmıştı; ağır bir ateşte karıştırıla karıştırıla pişirilen yulaf çorbası gibi koyulmuştu. Ama daha dikkatli bakılınca bu görünümü suyun değil, balıkların çoğalmasının yarattığı anlaşılıyordu. Kum gibi kaynaşmaya başlamışlardı, sürüler halinde ok gibi gidiyorlardı, kendi sayılarının bilincine varmaktan heyecanlanmışlardı ama yine de her biri, bir yöne çekiyor bir yöne savuşuyordu. Kordon, bir ilmek gibi daraldı, en yakın sandalla, en yakın balmumu havuzcuğuyla aralarında yalnızca beş-altı metre mesafe kalmıştı. Kayıkçılar boğuk boğuk haykırıyor, pat pat suya vuruyorlardı, yumuşak göl tabanına doluşan, sığıklar başladıkça, aydınlık dairenin içindeki tuzağa düştüklerini anladıkça daha da çok telaşlanan balık sürülerinden kendileri de heyecanlanmıştı. Bu kaynaşmada, bu fırl fırl dönüşlerde çıldırılmışlık vardı. Sandalların içindeki silik insan karaltıları balıkçı kepeçelerini hazırlıyordu, bağışmalar sıklaştı, Mountolive heyecandan kanının daha hızlı aktığını duyumsuyordu. “Az kaldı. Hiç kımıldama!” diye bağırırdı Naruz.

Nobel ödüllü Coetzee,
dünyanın yaşayan en önemli
yazarlarından biri olarak
gösteriliyor.

© John Maxwell

Kitabın kahramanı olan yetmiş iki yaşındaki Avustralyalı ünlü bir yazardan, "Çarpıcı Fikirler" adlı bir kitaba katkıda bulunması rica edilir. O da bunu fırsat bilir; Makyavelizmden anarşizme, El Kaide'den devlet ile vatandaş arasındaki ilişkilerin niteliğine, Amerika ile İngiltere'nin Ortadoğu'daki savaşlarına Avustralya'nın suç ortaklığı etmesine kadar sorgulamadığı konu kalmaz. Bu arada yazarın özel yaşamında da beklenmedik gelişmeler olmaktadır.

2003 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Coetzee, bu romanında ilginç bir biçim denemesi gerçekleştiriyor. Romandaki yazarın kitaba yazdıkları, yazarın ve yazıları temize çeken kadının düşünceleriyle kadının sevgilisinin yaklaşımı aynı sayfa içinde üç farklı bölümde sürdürülüyor.

"Çarpıcı Fikirler"deki görüşlerin Coetzee'nin kendi düşünceleri ve günümüzün dünyasına bakışı olması, romana belgesel bir tat da katıyor. *Kötü Bir Yılın Güncesi*, gerek bu niteliği gerekse değişik biçimi nedeniyle ilginç bir okuma deneyimi ve keyfi olacaktır.

Kapak resmi: JAMES THEW

ISBN 978-975-07-1081-0

9 789750 710810